

Opinie

De studie Nederlands internationaal: Taal is meer dan taal¹

Lut Missinne

IN 53 (1): 47–58

DOI: 10.5117/IN2015.1.MISS

Wanneer een docent Nederlands uit Duitsland met een nieuwe collega in Nederland kennismakt, is er een vraag die steevast in het gesprek opduikt: is het waar dat in er in Duitsland meer studenten zijn die Nederlands studeren dan studenten Duits in Nederland? Het antwoord op die vraag is positief en het verschil tussen de aantallen aan weerszijden van de grens moet wellicht worden uitgedrukt in veelvouden. Dat is niet overdreven wanneer men bedenkt dat aan de universiteit van Münster, meer bepaald in het Haus der Niederlande, dat twee instituten huisvest, in het voorbije jaar meer dan vijfhonderd studenten waren ingeschreven. Eerlijkheid gebiedt daarbij te vermelden dat Duitse studenten meestal een bachelor met twee vakken studeren, zodat men dat cijfer – om het enigszins met Nederlandse aantallen vergelijkbaar te maken – zou moeten halveren, maar dan nog. Rekenen we er de studenten van het Nederlands op een niet-academisch niveau bij, dan zijn er in een grensgebied als Noordrijn-Westfalen momenteel meer dan 28.000 leerlingen die Nederlands leren op de middelbare school (Instituut 2014). Daarnaast zijn er nog bezoekers van avondleergangen, lagereschoolkinderen die in de grensstreek tweetalig onderwijs volgen, enzovoort. Nu gaat dit natuurlijk over een grensgebied, waar Nederlands een gegeerde vreemde taal is in het onderwijs, maar dan nog. Bekijken we de zaak wereldwijd, dan tellen we – volgens de gegevens op de IVN-website – ruim veertig landen buiten Vlaanderen en Nederland waar de Nederlandse taal en cultuur worden onderwezen en dit aan zo'n 15.000 studenten op academisch niveau, van volledige studieprogramma's tot losse taalcursussen.

Over die studie van de Nederlandse taal en cultuur in de buurlanden van Nederland en Vlaanderen, 'Dutch Studies', 'Low Countries Studies',

'Neerlandistiek', 'Nederlandstudies' of 'Nederlandkunde' wil ik hier enkele bedenkingen en wensen formuleren.

1 Internationalisering

In 1990 formuleerde Wiljan van den Akker – toen hoogleraar moderne Nederlandse letterkunde in Utrecht – '[e]nkele overpeinzingen van een Neerlandicus binnen de muren over het buitenlands beleid' onder de titel: 'Mag het misschien nog een beetje meer zijn?' Van den Akker be- treurde in dat stuk de belabberde aandacht voor de studie van de Neder- landse taal en letteren in het buitenland. De werking van de Nederlandse Taalunie voor het buitenlandse taalbeleid noemde hij 'inefficiënt en krach- teloos', de samenwerking met de Internationale Vereniging voor Neerlan- distiek nauwelijks bestaande, financiële steun voor 'docenten extra muros' ontwaarde hij niet of nauwelijks en van de universiteiten in Nederland en Vlaanderen ging er evenmin belangstelling naar het buitenland: 'de meeste docenten zijn niet of nauwelijks bekend met het feit dat Nederlands ook buiten het taalgebied gedoceerd wordt.' Van den Akker meende destijds dat om écht iets te doen aan de uitstraling van de Nederlandstalige cultuur de neerlandici binnen en buiten de muren meer en beter moesten samen- werken. Als mogelijke initiatieven die de neerlandistiek onder de aandacht van andere culturen zouden kunnen brengen, noemde hij toen postdocto- rale cursussen, docenten- en studentenuitwisselingen en een internatio- naal tijdschrift voor Nederlandse taal en cultuur.

Vijfentwintig jaar later is hiervan veel, hoewel niet alles gerealiseerd. De Nederlandse taal en cultuur worden niet alleen meer via de taalopleidin- gen verspreid, maar in Nederland en Vlaanderen ook in bijzondere pro- gramma's, toegesneden op buitenlandse studenten, in Nederland door- gaans als 'Dutch Studies', elders ook wel als 'Low Countries Studies' aange- boden. Een paar jaar geleden al heeft de term 'extramuraal' plaats moeten maken voor 'internationaal', omdat de associatie van *extra* en *intra muros* aan een tweedeling in een 'centrum-periferie'-model doet denken. Van- daag de dag zijn er stevige internationale samenwerkingsverbanden tussen universiteiten, dit zowel op het terrein van het onderzoek (ik denk aan OLITH)² als in de studieprogramma's. Studenten kunnen een Erasmusse- mester in het buitenland doorbrengen, er zijn *joint degrees* en bidiplome- ringen, er zijn mogelijkheden om als student Nederlands in Midden-Euro- pa e-cursussen te volgen in het BA-DCC project.³ Er zijn *cotutelles*, het is een mooie gewoonte geworden om promotiejury's internationaal samen te

stellen, vacatures voor onderzoeksbanen worden als vanzelfsprekend internationaal geadverteerd, enzovoort. De ambtelijke hindernissen in dergelijke parcours laten we hier even terzijde. Alle genoemde ontwikkelingen hebben ongetwijfeld bijgedragen tot de uitstraling van de Nederlandse taal en cultuur en tot het versterken van de neerlandistiek. Daarmee bedoel ik de studie en het onderwijs van de Nederlandse taal en cultuur in zijn geheel, ook de Nederlandse en de Vlaamse, want ‘binnenlands’ is – van buiten af bekeken – ook internationaal. Maar tevens is het goed om bij die onverminderd klinkende roep om internationalisering na te denken waartoe dit alles gebeurt en op welke niveaus. Onze universiteiten en besturen eisen internationalisering. Onderzoeksfondsen hanteren ze als hard criterium bij de toekenning van subsidies. Besturen willen internationale studieprogramma’s, niet alleen om docenten en studenten ‘über den Tellerand’ te laten kijken, om onderwijs en onderzoek voor een internationaal, niet-Nederlandstalig publiek beschikbaar te maken, maar ook om het eigen blazoën op te poetsen, om de internationale normen te halen die de fondsen, de subsidieverstrekkers, de ministeries ons opleggen. Laten we er geen doekjes om winden; internationalisering betekent niet altijd kwaliteitsverbetering. Internationale samenwerkingsverbanden moeten met inhoudelijke én kwaliteitscriteria worden beoordeeld. Het is geweldig als ze leiden tot nieuwe onderzoeksvragen en -perspectieven, als studenten aldus profiteren van zeer diverse onderwijsthema’s en -benaderingen en – waarom niet – van uiteenlopende specialismen. Het is prachtig als een buitenlandse student in Utrecht oude letterkunde kan volgen, in Groningen colleges kan bijwonen over literatuur en wetenschap in de negentiende eeuw of zich in Antwerpen kan verdiepen in de computerlinguïstiek. Maar die internationalisering is pas vruchtbaar als ze inhoudelijk gemotiveerd is én de kwaliteit niet uit het oog verliest. Wat we vooral internationaal moeten maken – en dan spreek ik nu voor het gebied Nederlandse taal, literatuur en cultuur – is het gesprek over wat we willen doen en over onze kwaliteitscriteria voor onderzoek en onderwijs.

2 Interdisciplinariteit

Toen in 2009 de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren haar advies publiceerde, luidde de titel ‘Naar een internationale en interdisciplinaire neerlandistiek’ (Van Dijck 2009). ‘Interdisciplinariteit’ is ongetwijfeld een tweede vlaggenmast op vele opleidingen en projecten. Toen *De Groene Amsterdammer* net een jaar geleden geesteswetenschappers vroeg naar de

ontwikkelingen in hun vakgebied, was een van de opvallende uitkomsten dat veel van de ondervraagden interdisciplinariteit als een belangrijke én veelbelovende ontwikkeling vermeldden.⁴ Dat geldt ook voor de Nederlandstudie. In de meeste buitenlanden is neerlandistiek een 'Orchideenfach' en vormt interdisciplinariteit een natuurlijke habitat maar evenzeer een noodzakelijke overlevingsstrategie. Nederlandstudies in het buitenland zijn automatisch en van oudsher altijd een beetje 'Dutch studies' geweest, wanneer we met dit begrip een breed studieprogramma bedoelen dat ook historische, kunsthistorische en maatschappelijke ontwikkelingen meeneemt. De oude 'Landeskunde' is hiervoor verantwoordelijk. Het is echter niet alleen de institutionele inbedding van vele vakgroepen die het vak naar interdisciplinariteit stuwen, ook de toenemende nadruk op het belang van de context van cultuur, taal en literatuur, met name de historische, filosofische en maatschappelijke ontwikkelingen, dragen hiertoe bij. Op dit punt is het misschien meer nog dan bij het fenomeen van de internationalisering van belang een onderscheid te maken tussen onderwijs en onderzoek. Dat het onderwijsaanbod aan tal van universiteiten steeds interdisciplinairder wordt, heeft natuurlijk te maken met vruchtbare nieuwsgierigheid, maar ook met de marktvaart, met de concurrentie om de studenten. In de eerste plaats blijken de huidige studenten sterker beroepsgericht te kiezen, wat ertoe leidt dat men ervoor terugdeinst om gespecialiseerde opleidingen aan te bieden. Bovendien hebben we te maken met generaties van studenten die keuzes graag uitstellen, of om het positiever te formuleren, die alle mogelijkheden graag lang openhouden. Specifieke opleidingen bieden minder ruimte om te testen en bij te sturen. Maar ook de andere zijde, die van de instroom van de studenten, laat een rijke interdisciplinariteit zien. Zoals reeds aangehaald, in tegenstelling tot Nederland studeren in Engeland, Duitsland en België bachelorstudenten meestal twee evenwaardige vakken. Dat kunnen taalvakken zijn, maar ook combinaties van Nederlands met wiskunde, communicatiewetenschappen, biologie, Chinastudies, muziekwetenschap, sociale wetenschappen, geschiedenis, theologie, geografie en filosofie komen voor. Dat lijkt me voor de buitenlandse en ook voor de Vlaamse neerlandistiek een troef die nog veel sterker benut zou moeten worden. Een scriptie van een studente die Nederlands en Arabisch kent, een promotie bij Nederlandse geschiedenis en etnologie; het opent eindeloze nieuwe perspectieven.

Hetzelfde geldt voor interdisciplinair onderzoek. Alleen, ik citeer met instemming Marc van Oostendorp:

We kunnen toch niet allemáál doorlopend interdisciplinair of multidisciplinair onderzoek doen in het leven. De termen veronderstellen dat onderzoekers uit verschillende disciplines samenwerken of voor het onderzoek hun disciplines combineren. Maar als iedereen interdisciplinair is, of multidisciplinair, wie verzorgt dan de disciplines? En als er geen disciplines meer zijn, waar is dan het interdisciplinair onderzoek? (Van Oostendorp 2013).

Dit betekent dat je om op hoogstaand niveau aan interdisciplinair onderzoek te doen goede vakspecialisten nodig hebt, anders krijg je niet meer dan een aangelengde interdisciplinariteit. Bernd Mahr, een specialist van de Technische Universiteit Berlijn, zei me eens – tijdens een interdisciplinaire bijeenkomst – : ‘interdisciplinariteit, dat is iets voor emeriti’, met andere woorden voor wanneer je zeeën van tijd hebt om je grondig met een nieuwe discipline vertrouwd te maken. Wetenschapstheoreticus Jürgen Mittelstraß zegt in feite net hetzelfde: er bestaat geen interdisciplinaire competentie die de disciplinaire zou kunnen vervangen (2007). Het heeft geen zin dat we met z’n allen aan brede cultuurgeschiedenis of verwaterde mediastudies gaan doen. De situatie lijkt me hier voor de verschillende vakgroepen of afdelingen overigens erg verschillend. Terwijl Groningen en Gent, Leuven en Leiden een specialist geschiedenis van de Lage Landen of een kunsthistoricus Gouden Eeuw binnen handbereik hebben, gaan buitenlandse opleidingen op een andere manier te werk. Ik vermeldde al de combinatie van twee studievakken. Dat zie je ook in de opleiding Dutch Studies aan de University College London, waar combinaties mogelijk zijn van Nederlands met Management Studies, History of Art, Film Studies of een andere moderne Europese taal: Duits, Frans, Engels, Spaans, Italiaans of een Scandinavische of Oost-Europese taal. Deze laatste allianties – de intertalige – zijn overigens niet alleen voor het onderwijs maar ook voor onderzoek van de vruchtbaarste en – zover ik het overschouw – te weinig geëxploiteerd. Samenwerking tussen diverse taaldisciplines – in Duitsland heten ze zelfs nog ‘Philologien’ – kan interessante resultaten opleveren. Die collega’s willen overigens niet weten wat een buitenlandse neerlandicus her en der uit de aangrenzende disciplines heeft bijeengegraagd, maar zijn geïnteresseerd in grondige informatie over het eigen vak, over de Nederlandse taal en de Vlaamse cultuur en maatschappij, of omgekeerd. In Münster, om maar eens een voorbeeld van dicht bij huis te nemen, zijn in de laatste jaren een Graduate School en Graduiertenkolleg opgezet binnen de filologieën.⁵ Deze stimuleren niet alleen promotieonderzoek, maar bevorderen ook nieuw onderzoek tussen collega’s van diverse talen, waaruit dan weer nieuwe gezamenlijke colleges ontstaan over de vakken heen. Of waar-

om hebben literatuurwetenschappers zo weinig interdisciplinair onderzoek met taalkundigen, zoals Dirk de Geest onlangs constateerde, een combinatie die alleen nog in de tijdschriften *TNTL* en *Internationale Neerlandistiek* voorkomt, maar waarin van inhoudelijke vakvermenging weinig te merken is. Het hoeven niet altijd media- en filmstudies te zijn, omdat deze nu eenmaal bij de vraag en de smaak van de studenten lijken aan te sluiten. Je geeft een kind toch ook niet elke dag kip met appelmoes?

3 Identiteit

En dan duikt de vraag naar de identiteit op. Wat geven we op, wat winnen we, hoe zichtbaar zijn we of willen we blijven als 'Dutch Studies' internationaal en interdisciplinair gaan? Identiteit is een kwestie van verschillen en gelijkenissen zien. Een Duits-Luxemburgse wetenschapper bekeek het als volgt: Het verschil tussen cultuurwetenschappelijke en filologische benaderingen in de literatuurwetenschap *lijkt* alleen maar een feitelijk onderscheid. Cultuurwetenschappen bestaan immers bij gratie van typisch filologische vraagstellingen. Wat kan er immers filologischer zijn dan de impuls om eindelijk de nodige aandacht te schenken aan feiten en details die lang over het hoofd zijn gezien?⁶

Het internationale colloquium voor de Neerlandistiek, dat in augustus 2015 in Leiden plaatsvindt, wordt aangekondigd onder de noemer 'hyperdiverse neerlandistiek'. De organisatoren willen 'op dit colloquium onderzoeken, bediscussiëren en in kaart brengen wat ons samenbindt en wat ons onderscheidt in de aanpassingen die we op specifieke locaties maken in ons onderzoek, in ons onderwijs en in onze vertaalpraktijk' (IVN 2014). Dat lijkt me terecht een te koesteren diversiteit. De identiteit van de Nederlandstudie bestaat net in haar variatie. Je kan een vergelijking maken met onze 'Europese identiteit'. Bestaat die uit een verzameling van nationale identiteiten zoals Thierry Baudet (2012) het stelt, of willen we dat die nationale identiteiten verdwijnen en opgaan in een Europese identiteit, waar de Oostenrijkse auteur Robert Menasse (2013) voor pleit? De Nederlandstudies binnen en buiten het Nederlandse taalgebied hebben eigen profielen en expertises, net zo goed als gelijke en gemeenschappelijke. Hetzelfde geldt voor de vakgroepen Nederlands binnen de buitenlandse neerlandistiek, die er in de verschillende taalgebieden anders uitzien. In Duisburg-Essen kan men colleges volgen over de regionale geschiedenis van het Rijn-Maasgebied, het Zentrum für Niederlandestudien in Münster focust op vergelijkingen tussen Nederland en Duitsland, het Institut für

Niederländische Philologie in Münster biedt een programma literair vertalen aan, de opleidingen in het Verenigd Koninkrijk (Sheffield, Nottingham en Londen) nemen deel aan een 'Dutch Translation Project', enzovoort. De geesteswetenschappen steunen volgens de Amerikaanse historicus James Turner op de paradox tussen de aandacht voor variatie en die voor de overeenkomsten tussen mensen:

Als de mensen allemaal hetzelfde waren, waren er geen geesteswetenschappen nodig – alle talen waren hetzelfde, er waren geen literaire ontwikkelingen, de geschiedenis was al lang geleden knersend stil gaan staan. Maar als de mensen niet óók hetzelfde waren, had het geen zin om te proberen over de eeuwen en de talen heen bruggen te slaan (Van Oostendorp, 2014).

We moeten die paradox koesteren om de vakinhoudelijke verrijking die interdisciplinariteit en internationalisering kunnen bieden, niet te laten schieten.

4 Taal

Een van de fronten waarop zich deze paradox manifesteert, is de taal. Ik wil hier niet het debat openen over het Engels als wetenschapstaal, maar deze kwestie toch met een blik van buiten de grenzen bekijken.⁷ In vergelijking met het buitenland zijn de Nederlandse academia – beperken we ons tot de geesteswetenschappen (de 'humanities' zou men in Nederland zeggen) – vroeg en op grote schaal het Engels als wetenschaps- en onderwijstaal gaan gebruiken, zeker in vergelijking met grote taalgebieden als het Duitse, waar de invoering van het Engels in de 'Geisteswissenschaften' veel langzamer is verlopen. Dat publicaties in het Engels onderzoek op het gebied van de Nederlandse taal en cultuur internationaal breder toegankelijk maken, daaraan twijfelt geen mens. Dat een doorgeslagen Engelse publicatiecultuur het Nederlands als wetenschapstaal onder druk kan zetten, ook daarover zijn de meesten het eens.

Alleen is het niet zo eenvoudig om een internationale publicatiecultuur op een ernstige manier en op een hoog niveau te realiseren. Als een universiteit publicaties in het Engels wenst, dan zou ze ook professionele ondersteuning moeten aanbieden voor Engelstalige publicaties van haar onderzoekers. Wie een vak in het Engels moet doceren, zou een opleiding Engels als taalvak moeten kunnen volgen, zoals Aleid Truijens onlangs ook in *De Volkskrant* schreef (15 november 2014).

Een aantrekkelijke praktijk die goedkoper is en in de academische wereld nog veel mogelijkheden biedt, is die van de luistertalen. Jan ten Thije, docent interculturele communicatie te Utrecht lanceerde de naam 'luister-taal' al een paar jaar geleden. Ik citeer hem:

Bij een luistertaal draait het om passieve, receptieve vaardigheden in de andere taal. Die kun je veel gemakkelijker en sneller leren dan actieve vaardigheden, zoals iedereen die weleens een vreemde taal heeft geleerd wel weet. De luisteraar moet de grammatica en woordenschat van de andere taal begrijpen, maar hoeft ze niet actief te kunnen reproduceren (Ten Thije 2012).

Zo zijn er studenten in Suriname en Indonesië die enkel Nederlands als bronnentaal leren. Een handboek als *Dutch for reading knowledge* (2012) wil studenten Nederlandse grammatica, woordenschat en leesstrategieën bijbrengen zodat zij complexe teksten in het Nederlands over de koloniale geschiedenis of over het juridische systeem in het achttiende-eeuwse Nederland kunnen lezen. Zo zou je studenten ook kunnen leren om Duitse teksten te lezen, zonder dat ze per se vlot in het Duits moeten kunnen communiceren. Nederlands luisteren en Nederlands lezen – het kunnen naast het Engelstalige aanbod in programma's van Dutch Studies alternatieven zijn.

Het belang van een vreemdetaalervaring kan overigens niet overschat worden. In de vertaalwetenschap heeft men het over de winst van de 'Fremderfahrung' (Lönker), de ervaring dat het leren van een vreemde taal ook inzicht bijbrengt in de andere cultuur, in de omgang en de denkwijze ervan. Het pure leren van een vreemde taal maakt sensibel voor interculturele verschillen en voor nuances die het communicatief handelen van mensen onbewust beïnvloeden. Daarom ben ik het volmondig eens met de Duitse romanist Jürgen Trabant in zijn opstel 'Welke taal voor Europa?' Trabant argumenteert dat iedereen in Europa drie talen zou moeten kennen: in de eerste plaats zijn moedertaal als uitdrukking van een eigen Europese identiteit, ten tweede Engels, want dat is noodzakelijk voor de praktische internationale communicatie en een derde Europese taal die iedereen zich eigen zou moeten maken als puur cultuurgoed. Het leren van een vreemde taal om de Europese andere te begrijpen. Werken met een vreemde taal, ook al is het behelpen, kan snel vrij efficiënt verlopen en levert bovenal veel plezier en voldoening, zoals Margot van Mulken in 'Het plezier van vreemde taal' heeft aangetoond (2010). Het gaat om het besef dat taal meer is dan taal. Dat blijkt ook uit een stuk van Jelica Novaković-Lopušina van de universiteit van Belgrado, die werd bekroond

met de Letterenfonds Vertaalprijs 2014 voor haar meer dan twintig jaar lange vertaalcarrière. Novaković schreef in een artikel over de Servische reiziger Milan Kašanin, die in de jaren dertig van de vorige eeuw Nederland bezocht. Ze stelde vast dat hij met bewondering sprak over de Hollandse wateren en boten die hij nooit zou vergeten, ‘de bruggen, bomen en wolken, de rijkdom en de armoede, de onmetelijke stilte van het Hollandse land, de stilte van Vermeer, het oneindige licht boven de velden, [...]’ maar ook vroeg hij zich af: ‘Waartoe nog een keer terugkomen naar dit land, dit wonderlijke Nederland, waartoe ook de lelijkheid, miserie en leed van haar mensen leren kennen, de kleinburgerlijke afgunst en kwaadaardigheid, of misschien afgestomptheid of zelfzucht?’ (Novaković-Lopušina 2010, p. 120). Novaković is het niet eens met Kašanin, en dit ligt er misschien aan, zo meent ze, ‘omdat ik in tegenstelling tot hem ook de Nederlandse taal tot mijn beschikking heb. Dankzij die taal ben ik in staat om Nederland tot in zijn hart te kennen en te beminnen’ (Novaković-Lopušina 2010, p. 120).

5 De uitdaging voor de toekomst

Internationalisering, interdisciplinariteit, de concurrentieslag onder de universiteiten om een excellentiestatus en om de studentenaantallen, dit alles zal in de komende jaren op de agenda blijven staan, ook van die van Dutch Studies, Low Countries Studies, Nederlandstudies, Nederlandkunde of Neerlandistiek in binnen- en buitenland.

Het is geen toeval dat veel buitenlandse afdelingen Nederlands ruime aandacht schenken aan vertaal- en culturele transferbewegingen. Die transferbewegingen zijn echter maar gedeeltelijk processen waarbij culturele verschillen en taalafstanden worden overbrugd (trefwoord transculturaliteit). Het zijn net zo goed processen waarin de culturele verschillen worden gemarkeerd en bestudeerd. Het zijn bij uitstek deze processen waarin we onze internetgeneratie van studenten bewust kunnen maken van het feit dat cultuur en kennis niet ‘on-middellijk’ worden overgedragen, dat die bemiddeling op zich een interessant fenomeen is om te leren kennen, te ervaren én te bestuderen. Door te vergelijken worden nieuwe fenomenen en nieuwe vragen zichtbaar. ‘Science tends to proceed by means of discovery of new areas of ignorance’, schreef de Britse wetenschapssocioloog Michael Joseph Mulkay (1972, p. 136). Die gebieden van onwetendheid zijn te ontdekken in de grensgebieden van culturen.

Die grensgebieden zijn telkens verschillend. Een programma Nederlandstudie in Nederland, in Vlaanderen, Berkeley, Londen, Münster, Parijs,

Potchefstroom of Wrocław zou er dan ook anders uit moeten zien. Ik huiver bij het horen van de term ‘transnationale’ Nederlandstudies, waarbij ik mij inwisselbare programma’s voorstel en net de rijkdom van de erg diverse contexten verloren gaat. De markt verleidt of dwingt ons om dat-gene aan te bieden waar de grootste vraag naar is. De durf om een eigen profiel te tonen moet tegen die marktwetten ingaan. De durf om studenten en onderzoekers aan te trekken met flexibele programma’s en vele keuzemogelijkheden, die voor wie dat wil de bereikbare vakspecialisten aan bod laat komen, met inhoudelijk sterk onderwijs en onderzoek, zodat tussen die beide ook de internationale studenten een brug kunnen slaan. Het is tijd om die onderscheiden vruchtbaar te maken.

Dat dit gebeurt in programma’s die de cultuur en de taal, ook met haar historische aspecten bekijken vanuit hun functioneren in de hedendaagse samenleving, dat lijkt me evident. Niemand wil de studie van het historische als een doel op zich verdedigen, niemand wil zich bezondigen aan ‘culturele necrofilie’ (White 1978, p. 41). We willen niet alleen maar weetjes over de Nederlandse cultuur en samenleving overbrengen, maar inzichten tweebrengen, zingeving en discussie daarover stimuleren. Het gaat om de functie die cultuur in de maatschappij vervult en om hoe ze dat doet. Cultuur als een bijzondere vorm van kennisverwerving. Het lijkt me geen toeval dat zeer veel interdisciplinaire verbanden worden aangegaan met cognitiewetenschappen, met wetenschapsgeschiedenis en onderzoek naar kennismodellen. De ‘Life Sciences’ *boomen*. Ze gaan uit van vragen die verschillende disciplines interesseren en waar tekst- en literatuurwetenschappen eigen antwoorden op kunnen zoeken: literatuur en taal als bijzondere vormen van kennisverwerving. De ‘Dutch Studies’ staan voor grote uitdagingen.

Noten

1. Deze tekst is een bewerking van een lezing die werd gegeven ter gelegenheid van het lustrum van Dutch Studies in Groningen op 23 oktober 2014.
2. De wetenschappelijke onderzoeksgemeenschap ‘Literaturen, literatuuropvattingen, literatuurwetenschap: interactie en conflict’, waaraan onderzoeksgroepen van de universiteiten van Leuven, Gent, Luik, Groningen en Wenen deelnemen. Zie <https://olith.ned.univie.ac.at/node/13885/>, laatst geraadpleegd op 1 januari 2015.
3. BA-DCC (Bachelor in Dutch Language, Literature and Culture in a Central European Context), een ‘interdisciplinair Joint Curriculum voor een bachelorstudie’, met medewerking van Bratislava, Brno, Debrecen, Olomouc, Wenen en Wrocław. Zie <https://dcc.ned.univie.ac.at/nl/node/7631>, laatst geraadpleegd op 1 januari 2015.

4. Zie http://blogs.groene.nl/geesteswetenschappers/?page_id=881/. Laatst geraadpleegd op 11 januari 2015.
5. Zie <http://www.uni-muenster.de/Practices-of-Literature/>; <http://www.uni-muenster.de/GRKLitForm/>, laatst geraadpleegd op 1 januari 2015.
6. 'Die Differenz zwischen kulturwissenschaftlichen und philologischen Ansätzen in der Literaturwissenschaft ist nur scheinbar eine sachliche. Denn einerseits gewinnt Kulturwissenschaft ihr Interesse immer schon aus genuin philologischen Fragestellungen. Was könnte philologisch sein als der Impuls, vernachlässigten Details endlich die ihnen zukommende Bedeutung zu schenken?' In een Call for Papers 'Theorie(n) der Philologie – literarisch/linguistisch' (Organisator Till Dembeck [Université du Luxembourg]), op het Alumniportal Deutschland. Laatst geraadpleegd op 15 januari 2014 op <https://www.alumniportal-deutschland.org/jobs-karriere/ausschreibungen/ausschreibungen-detail/news/call-for-papers-3.html>.
7. De omvang van het gebruik van Engels als wetenschapstaal leidt aanhoudend tot discussie, zoals ook blijkt uit een onlangs door de Stichting Nederlands gestarte petitie 'Geen Engels, maar Nederlands bij Geesteswetenschappen'. Laatst geraadpleegd op 1 januari 2015 op <http://www.ivnnl.com/nieuws.php?id=961>.

Bibliografie

- Akker, W. J. van den, 'Mag het misschien nog een beetje meer zijn? Enkele overpeinzingen van een Neerlandicus binnen de muren over het buitenlands beleid'. *Ons Erfdeel* 33, (2) 1990, pp. 217-222.
- Baalen, Christine van, Frans R.E. Blom & Inez Hollander, *Dutch for reading knowledge*. Amsterdam, 2012.
- Baudet, Thierry, *De aanval op de natiestaat*. Amsterdam, 2012.
- Dijck, Leen van, 'Advies van de Raad over internationale neerlandistiek'. Laatst geraadpleegd op 1 januari 2015 van <http://taalunie.org/organisatie/raad-der-nederlandse-letteren/verslagen/advies-raad-over-internationale-neerlandistiek>.
- Fachvereinigung Niederländisch, 2014. Geraadpleegd van fvnl.org (alleen toegankelijk voor leden).
- Geest, Dirk de, 'Van TNTL naar TLN. Een kort pleidooi voor een taalkundige letterkundige neerlandistiek'. *TNTL* 125, (2) 2009, 133-139.
- Institut für Niederländische Philologie, NL in der Schule, 2014. Laatst geraadpleegd op 15 januari 2015 van <http://www.uni-muenster.de/HausDerNiederlande/institut/nlschule/index.html>.
- IVN, 'Hyperdiverse neerlandistiek'. Laatst geraadpleegd op 1 januari 2015 van <http://www.ivnnl.com/colloquium-19/index.php>.
- Lönker, Fred, *Die literarische Übersetzung als Medium der Fremderfahrung*. Berlin, 1992.
- Menasse, Robert, *De Europese koerier*. Amsterdam, 2013.
- Mittelstraß, Jürgen, Methodische Transdisziplinarität – Mit der Anmerkung eines Naturwissenschaftlers. LIFIS ONLINE [05.11.07] van het Leibniz-Institut. Laatst geraadpleegd op 20 oktober 2014 van http://www.leibniz-institut.de/archiv/mittelstrass_05_11_07.pdf.
- Mulkay Michael, 'Cultural growth in science'. B. Barnes (red.), *Sociology of science: Selected readings*. Harmondsworth, 1972, 126-141.
- Mulken, Margot van, 'Het plezier van vreemde taal' (inaugurale rede). Nijmegen, 2010.
- Novaković-Lopušina, Jelica, 'Bruggen tussen wereldbeelden'. J. Fenoulhet & J. Renkema (red.), *Internationale neerlandistiek: een vak in beweging*. Gent, 2010, 95-122.

- Oostendorp, Marc van, 'Loflied op de discipline'. *Neder-L*, 6 november 2013. Laatst geraadpleegd op 1 januari 2015 van <http://nederl.blogspot.de/2013/11/loflied-op-de-discipline.html>.
- Oostendorp, Marc van, 'De wereld zou nog best wat filologie kunnen gebruiken'. *Neder-L*, 24 mei 2014. Laatst geraadpleegd op 1 januari 2015 van <http://nederl.blogspot.de/2014/05/de-wereld-zou-nog-best-wat-filologie.html>.
- Thije, Jan ten, 'Gebruik luistertaal en mensen begrijpen je'. *Taalschrift. Tijdschrift over taal en taalbeleid*, editie 90, 16 november 2012. Laatst geraadpleegd op 1 januari 2015 van <http://taalschrift.org/editie/90/gebruik-luistertaal-en-mensen-begrijpen-je>.
- Trabant, Jürgen, 'Welche Sprache für Europa?'. Laatst geraadpleegd op 1 januari 2015 van <http://opus.kobv.de/ubp/volltexte/2006/993/pdf/trabant.pdf>.
- Truijens, Aleid, 'In het Engels haalt niemand zijn niveau'. *De Volkskrant*, 15 november 2014.
- Turner, James, *The forgotten origins of the modern humanities*. Princeton/Oxford, 2014.
- White, Hayden, 'The Burden of History'. *Tropics of discourse. Essays in cultural criticism*. Baltimore/Londen, 1978, 27-50.

Over de auteur

Lut Missinne (1960) is sinds 1999 hoogleraar Nederlandse letterkunde aan de Westfälische Wilhelms-Universität te Münster. Ze verricht onderzoek naar de literatuur van het interbellum en hedendaags proza, autobiografische en reisliteratuur en Duitse vertalingen van Nederlandse literatuur. Ze publiceerde onlangs *Oprecht gelogen. Autobiografische romans en autofictie in de Nederlandse literatuur na 1985* (2013). lut.missinne@uni-muenster.de